

Järvsö

Runstenen är rest nära kyrkan på en ö i Ljusnan. Till ön har det varit lätt att ta sig från nästan alla byar och gårdar i bygden. Det är inte otänkbart att ön varit en viktig samlingsplats redan innan kyrkan byggdes. En forskare har föreslagit att en tingsplats då skulle ha kunnat vara belägen här. Här restes på 1000-talet en runsten med en inskrift som innehåller flera ovanliga personnamn.

Runor

: NUNUFR : UNF FJOLVAR : RISTU STIN ÞINSA : IFTIR
 : TIURO : FAÞUR SINN : HRÆÐULFS SON : OK AT HAURLAU : MOÐUR SINA : FJOLVAR DOTTIR A
 : VITGUÐSSTAÐUM :
 : UNULFUR : AUK FIULUAR : RISTU STIN ÞINSA : IFTIR : TIURO : FAÞUR
 : SIN : HRÆÐULFSUN : AUK AT : HAURLAU : MUÞUR SINA : FIULVAR
 : TUTUR : O UITKUP : STAÞUM :

Translitterering

: unulfr : auk fiuluar : ristur stin þinsa : iftir : tiuro : faþur
 sin : hræðulfsun : auk at : haulrau : muþur sina : fiulvars
 tutur : o uitkup:staþum :

Normalisering

UnnulfR ok Fiolvarr ræistu stæin þenna æftiR DiuRa, faður sinn,
 Hræðulfs son, ok at haulrau, moður sina, Fiolvars dottiR a
 Vitguðsstaðum.

Översättning

Unnulf och Fjolvar reste denna sten efter Djure, sin fader,
 Redulvs son, och efter haulrau, sin moder, Fjolvars dotter på
 Viksta.

Publicerad: M. Åhlen, Runinskrifter i Hälsingland nr 6.

Enligt en lokal tradition som berättas i bygden skall stenen på 1500-talet ha fraktats med ett vedlass till sin nuvarande plats från ett fornlämningsområde i närheten där den skall ha stått tillsammans med en domarring. Denna tradition kan emellertid inte överensstämma med verkligheten eftersom domarringar inte förekommer norr om Uppland. Allt talar för att stenen står på ursprunglig plats.

Järvsöstenen undersöktes redan i början av 1600-talet av Johannes Bureus som också ritade av den. Stenen har allt sedan dess tilldragit sig stort intresse. Bl. a. besökte Nils Reinhold Brocman tillsammans med tecknaren Olof Rehn platsen under sin forskningsresa till Hälsingland 1763.

Den gamla diftongen æi, som i nutida svenska motsvaras av e, stavas i inskriften med i-runa t.ex. i orden stin och ristur. Inskriften skiljer mellan vanligt a som skrivs med a-runa och nasalerat a (ett a som uttalas "genom näsan") som skrivs med o-runa (den s.k. åsrunan). Båda dessa stavningar kan uppfattas som ålderdomliga drag. Rundjurets huvud med sin trubbiga nos påminner också om en typ som i Uppland brukar dateras till 1000-talets förra hälft. Att datera runstenar är dock besvärligt och man måste därför vara försiktig. Inte minst gäller det Norrland, där det finns ganska få runstenar att jämföra med. Alla personnamnen i inskriften är ovanliga. Kvinnoamnet haulrau finns bara i den här inskriften. Kanske återger runföljden ett namn som på nusvenska skulle heta Hörlog, där förleden i så fall återgår på ett ord med betydelsen 'bock'. Särskilt intressant är att två personer burit namnet Fjolvar. Det är för övrigt bara känt genom den isländska Eddadikten Sängen om Harbard. Där säger den till färjkarlen Harbard förklädde Oden: "Jag var hos Fjolvar / fem hela vintrar / på den ö som Allgrön heter". Oden anspelar här liksom på flera andra ställen i dikten på mytiska berättelser som gått förlorade. Att Fjolvar kunnat användas som namn på verkliga personer vet vi endast genom Järvsöstenens inskrift. Redulv förekommer som sagonamn på Rökstenen i Östergötland, där fem bröder alla uppges ha burit detta namn. Även här får vi en glimt av en för oss okänd berättelse. Redulv förekommer dock också som vanligt personnamn på en annan östgötsk runsten, nämligen en av dem vid Enebacken i Viby socken. Under medeltiden förefaller namnet ha varit ganska vanligt i Norge men saknas i

VÄLJ RUNSTEN:

Välj en länk

VÄLJ LANDSKAP:

Välj en länk

Foto: Bengt A Lundberg

Teckning från början av 1600-talet av Järvsöstenen utförd av Johannes Bureus.

Sverige. På 1500-talet fanns en dalslänning med detta namn (i den västliga formen Redolf). Järvsöstenen är den enda vikingatida runinskrift där namnet Unnolv säkert förekommer. Förutom Järvsöstenen finns det bara två osäkra belägg, ett sörmländskt och ett uppländskt. På en medeltida kyrkklocka från Åmotsdal i Norge finns en runinskriften som berättar att den tillverkats av Unnolv. Namnet Djure förekommer några gånger i de svenska runinskriftern. Dessa ganska få belägg gör dock Djure till inskriftens vanligaste namn.

Ortnamnet i slutet av inskriften brukar identifieras med det nuvarande Sörviksta i Forsa cirka fyra mil öster om Järvsö. Förleden i (Sör)Viksta och runinskriftens ortnamn skulle kunna återgå på en form av det nutida mansnamnet Vidkunn. De medeltida beläggen på Norrviksta, som också ligger i Forsa socken, visar klart att vik här har ett annat ursprung och inte kan vara identiskt med det från runstenen kända ortnamnet.

En fantsifull och ohållbar tolkning av inskriftens slut är "Vite Krist stå oss bi". Av korset högst upp på stenen är det emellertid klart att familjen varit kristen. Detsamma gäller för de flesta runstenar i Hälsingland.

Se även:

Översätta runor - Om translitterering, normalisering och översättning av runor.

FMIS Fornsök - Läs mer om denna runsten i Fornsök.

Till Hälsingland

Så hittar du dit:

Klicka på länken nedan till Eniros karttjänst.

Eniro.se

Tillgänglighet:

Den som sitter i rullstol kan komma fram till runstenen. Kortare sträckor kan man dock behöva ta sig fram på grusgångar eller över plan gräsmatta.

Riksantikvarieämbetet Telefon: 08
-5191 8000 **Här finns vi**
E-post:

riksant@raa.se Webbredaktionen: redaktionen@raa.se | [Om webbplatsen](#)